

Salut mediambiental pediàtrica a Catalunya: un camí d'oportunitats

El deteriorament que pateixen els ecosistemes on neixen i viuen els infants d'aquest segle impacta de manera directa en la seva salut i qualitat de vida¹. Aspectes com la pobresa, el canvi climàtic, la desertificació, la contaminació atmosfèrica o l'exposició a drogues legals o il·legals constitueixen autèntics reptes no tan sols socials i mediambientals, sinó també sanitaris. La salut mediambiental pediàtrica (SMAP) –o pediatria ambiental– és una subespecialitat pediàtrica que aborda la prevenció, la detecció, l'avaluació i el maneig de malalties i riscos mediambientals relacionats amb la salut dels infants².

Ha passat més d'una dècada d'ençà que la revista PEDIATRIA CATALANA dediqués una secció a l'SMAP³. S'encarregava de coordinar-la el Dr. Josep Ferrís i Tortajada, oncòleg pediàtric valencià i fundador de la primera unitat d'SMAP a Europa, inaugurada l'any 2001 a l'Hospital Universitari i Politècnic La Fe de València (PEHSU València)⁴. A partir del 2005, i de la mà del Dr. Juan Antonio Ortega-García, l'activitat es trasllada a l'Hospital Clínico Universitario Virgen de la Arrixaca, a Múrcia (PEHSU Murcia), fins fa poc l'única en funcionament de tot Europa i un clar referent internacional⁵.

Aquestes unitats o PEHSU, per les seves sigles en anglès (*Pediatric Environmental Health Specialty Unit*), són unitats clíniques en què pediatres especialitzats en SMAP treballen en equip amb altres sanitaris i professionals de diversos àmbits per oferir assistència clínica, educació comunitària, formació i capacitat de professionals, assessorament d'agències i entitats, i recerca, que l'Organització Mundial de la Salut situa al centre del maneig de l'SMAP⁶.

A Catalunya s'entoma el repte de posar en marxa una PEHSU el 2016, al si d'un equip pediàtric territorial a la comarca de la Garrotxa⁷. En aquest temps, la PEHSU Garrotxa ha ofert assessorament a diferents agències en diferents matèries d'SMAP, com ara salut infantil i tabac, alcohol o altres drogues; cursos i seminaris sobre SMAP per a sanitaris; divulgació a la comunitat mitjançant ràdio, televisió locals i xarxes socials, i tallers a escoles i instituts. Les activitats principals que ha dut a terme en l'àmbit clínic han estat les següents:

1. Cribratge mediambiental de l'embaràs («Full Verd»)⁸: detecció i maneig dels riscos ambientals més importants de l'embaràs. Implantat al programa de seguiment de l'embaràs de tota la Garrotxa i adreçat a parelles embarassades, visites preconceptionals o durant l'al·letament.
2. Consulta de deshabitació tabàquica de l'embaràs: suport i seguiment de les embarassades o les seves parelles que vulguin deixar de fumar.
3. Consulta de mediació i consum⁹: mediació per a adolescents i preadolescents amb conflictes familiars, de l'àmbit acadèmic o de l'entorn social. Aten-

ció als primers consums de drogues legals o il·legals i a les problemàtiques derivades.

4. Consulta de pediatria ambiental: avaluació i maneig de malalties i riscos ambientals des de l'etapa preconceptional fins al final de l'adolescència.
5. Recerca clínica: basada en l'assistència, eminentment translacional i amb un interès especial en la influència del medi ambient en l'avançament puberal.

Accions com aquestes no tan sols poden representar bones pràctiques clíniques¹⁰, sinó que posicionen el medi ambient al bell mig de la pediatria. Tanmateix, la implantació i el futur de l'SMAP al nostre país dependrà no tan sols del desenvolupament d'estructures com la PEHSU Garrotxa i dels oportuns suports institucionals, sinó de la capacitat de treballar en xarxa, amb els diferents professionals dedicats l'atenció de la salut maternoinfantil, per al bé dels nostres infants i el seu medi ambient.

Ferran Campillo i López^{1,2}, Anton Foguet i Vidal¹, Eduardo Sacristán Vázquez¹

¹ Unitat de Salut Mediambiental Pediàtrica de la Garrotxa (PEHSU Garrotxa). Equip Pediàtric Territorial de la Garrotxa. Hospital d'Olot i Comarcal de la Garrotxa. Olot (Girona). ² Comitè de Salut Mediambiental. Associació Espanyola de Pediatria

Bibliografia

1. World Health Organization. Don't Pollute my future! The impact of the environment on children's health. 2017. Accesible a la xarxa [data de consulta: 01-09-2018]. Disponible a: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/254678/1/WHO-FWC-IHE-17.01-eng.pdf>.
2. Campillo i López F, Ortega-García J. Pediatría ambiental: la salud de los niños y el medio ambiente. *Pediatr Integr*. 2018;XXII(3):155.e1-155.e6.
3. Ferrís J, Ortega JA, Berbel O, Garcia J. Salut mediambiental pediàtrica. *Pediatr Catalana*. 2006;66(3):92-104.
4. Ferrís Tortajada J, Ortega García JA, López Andreu JA, et al. Salut medioambiental pediàtrica: Un nuevo reto profesional. *Rev Esp Pediatr*. 2002;58(347):304-14.
5. Ortega García JA, Ferris Tortajada J, Claudio Morales L, Berbel Tornero O. Unidades de salud medioambiental pediátrica en Europa: de la teoría a la acción. *An Pediatr (Barc)*. 2005;63(2):143-51.
6. World Health Organization. Children's environmental health units (Pronczuk de Garbino J, Bruné MN, Etzel R, Gavidia T, ed.); 2010.
7. Campillo i López F, Foguet i Vidal A, Ortega-García JA. Unitat de Pediatria Ambiental. Experiències de la posada en marxa a una comarca prepirinenca. A: XXIII Reunió Anual de la Societat Catalana de Pediatria. Blanes, 2017. Accesible a la xarxa [data de consulta: 01-09-2018]. Disponible a: <http://www.scpediatria.cat/congres17/docs/programa.pdf>.
8. Ortega-García JA, Sánchez-Sauco MF, Jaimes-Vega DC, Pernas-Barahona A. Manual de la Hoja Verde de Salud Medioambiental Reproductiva. Creando ambientes más saludables durante el embarazo y lactancia. Múrcia, 2013. Accesible a la xarxa [data de consulta: 01-09-2018]. Disponible a: <http://pehsu.org/wp/wp-content/uploads/MANUAL-DE-HOJA-VERDE.pdf>.
9. Sacristán Vázquez E, Campillo i López F, Foguet i Vidal A. Consulta de Mediació i Consum. Una altra estratègia en drogues a l'adolescència. A: Adolescència, drogues i salut mental: teixint xarxa. Barcelona, 2017. doi:10.13140/RG.2.2.16988.28806.
10. Consejo Interterritorial. Sistema Nacional de Salud. Ministerio de Sanidad. Buenas Prácticas en el Sistema Nacional de Salud - Convocatoria 2015. Herramienta «Hoja Verde» en Consulta de enfermería medioambiental en parejas embarazadas de alto riesgo prenatal; 2016. Accesible a la xarxa [data de consulta: 01-09-2018]. Disponible a: https://www.mscbs.gob.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/pdf/BBPP_2015/Estrategia_Part0_y_Salud_Reproductiva/BBPP_PART0_Murcia_2.pdf